

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

○

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

ברקי אבות — פ"ה

(חלק יז — שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת בחוקותי, (אה"ק) יד"כ אייר; (בכל העולם) כא"כז אייר, ה'תשפ"ב (ג)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

פרק חמישי

380

ימי בראשית – על כן נבראו בזמן הסמוך לשבת, לפי שהשבת היא זמן המנוחה והשביתה מבריאת דברים טבעיים.

אבל החידוש ד, „צבת בצבת עשוי“ הלא הוא ענין טבעי, וכן ה' (ואדרבה, ביתר חידוש) בכל בעלי החיים והצמחים, שהרי כל מציאות של בעל חיים או צמח נוצרה ממציאות קודמת (עד לזו שנבראה בידי שמים) – וא"כ מדוע נבראת הצבת בערב שבת בין השמשות דוקא?⁶

והתמיהה אף גדולה מזו: איתא בגמרא בסנהדרין⁷, שהטעם לבריאת אדם הראשון ביום הששי (לאחר כל הנבראים), הוא „כדי שימצא הכל (מוכן) שיכנס לסעודה מיד“; ולפי הנ"ל, שהצבת הראשונה נבראה רק בערב שבת בין השמשות – לאחר בריאת אדם הראשון – נמצא, שלא ה' „הכל

א. איתא בפרק דשבוע זה¹: „עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות (והולך ומונה את עשרת הדברים) .. ויש אומרים אף קברו של משה רבנו ואילו של אברהם אבינו (ומסיים) ויש אומרים אף המזיקין ואף צבת בצבת עשוי“².

ופירוש „צבת בצבת עשוי“ (כמבואר בגמרא בפסחים³): כיון שאין הצבת נעשית אלא בצבת אחרת, צבת ראשונה מי עשאה? וצריך לומר שהצבת הראשונה היתה בריאה בידי שמים⁴; וצבת זו נבראה בערב שבת בין השמשות.

אבל צריך להבין: מהי שייכות (בריאת) הצבת לזמן דערב שבת בין השמשות?

בנוגע לשאר הדברים המנויים במשנה, ביארו מפרשים⁵ את טעם בריאתם בערב שבת בין השמשות: מאחר שהם דברים נסיים, אשר אינם בגדר הטבע והנבראים שנבראו בשבת

(6) כמו שהקשה בפרקי משה (להר"מ אלמושינינו) כאן. ויש להוסיף בהקושיא, ע"פ מסקנת הגמ' (פסחים שם) ד, „אפשר יעשנה בדפוס כו“ – שהרי דוחק לומר שפליגי במציאות, ובפרט שמעשים בכ"י שעושים כלים בדפוס כו' – ועכ"ל, דזה סתם במשנה כאן (ועד"ז בתוספתא וירושלמי סוף עירובין. תוספתא חגיגה ספ"א) „צבת בצבת עשוי“, הוא (לא מפני שמוכרח להיות כן, כ"א) מפני שיש כוונה בזה שצבת הא' היא בריאה בידי שמים (שמצד תוכן זה נבראה בערב שבת ביה"ש). כדלקמן בפנים סעיף ז.

(7) לת, א וברש"י.

(1) משנה ו.

(2) כן הוא גירסת אדה"ז בסידורו. ובמשניות לפנינו „מזיקין“ נמנה בדברי ה"א שלפנ"ז. וראה כמה גירסאות במפרשי המשנה, בריתות דפסחים (נד, א) ועוד. ואכ"מ.

(3) שם. וראה גם רש"י, רע"ב (ועוד) למשנה כאן.

(4) בפסחים שם נדחה זה כי „אפשר יעשנה בדפוס ויקבענה .. ברי' בידי אדם“. וראה לקמן הערה 6.

(5) דרך חיים (למהר"ל). וראה רמב"ם; המובא במדרש שמואל ועוד כאן.

– מוכן, שהרי ה"צבת" טרם היתה מוכנה.
[משאר "עשרה דברים וכו'" אין קושיא כלל, מפני שכולם נבראו עבור הדורות הבאים, ולא היו דברים השייכים ("מוכן") לאדם הראשון* – אבל ה"צבת" לכאורה אינה יוצאת מכלל ה"הכל מוכן" הכולל את כל הנבראים דששת ימי בראשית].

ב. גם צריך להבין:
(א) מדוע נאמר ענין זה ע"י ההודעה "ואף צבת בצבת עשוי", שאינה עוסקת בכריאת הצבת הראשונה
(ואדרכה, בפשטות הכוונה היא לצבת שנעשתה לאחר זמן אשר היא "עשוי" ע"י צבת שקדמה לה; אלא, שמזה מוכח שהצבת הראשונה על כרחך היתה בריאה בידי שמים, ומזה (שנזכר הדבר במשנה זו) מובן, שכוונת המשנה להודיענו שבערב שבת בין השמשות נבראה צבת) –

ובשלמא שאר ה"דברים" המנויים במשנה, יש להם עכ"פ שייכות מיוחדת לבני ישראל, וכמו שבאירו מפרשי המשנה¹⁴, שדברים אלו הם, לתועלתם של ישראל" – אבל לצבת אין כל שייכות מיוחדת דוקא לבני ישראל, ועל אחת כמה וכמה לעבודת בני ישראל.

ג. ויובן זה בהקדים הפירוש (הפנימי) במאמר חז"ל הנ"ל, שאדם

ובשלמא שאר ה"דברים" המנויים במשנה, יש להם עכ"פ שייכות מיוחדת לבני ישראל, וכמו שבאירו מפרשי המשנה¹⁴, שדברים אלו הם, לתועלתם של ישראל" – אבל לצבת אין כל שייכות מיוחדת דוקא לבני ישראל, ועל אחת כמה וכמה לעבודת בני ישראל.

ג. ויובן זה בהקדים הפירוש (הפנימי) במאמר חז"ל הנ"ל, שאדם

(12) כמו שהקשה בדרך חיים כאן (ולכן גריס "ו"א אף צבת כו"). וראה מד"ש כאן (בסופו).

(13) ראה ב"ק ל, א.

(14) מדרש שמואל כאן. וראה גם מאירי כאן.

ב. גם צריך להבין:
(א) מדוע נאמר ענין זה ע"י ההודעה "ואף צבת בצבת עשוי", שאינה עוסקת בכריאת הצבת הראשונה
(ואדרכה, בפשטות הכוונה היא לצבת שנעשתה לאחר זמן אשר היא "עשוי" ע"י צבת שקדמה לה; אלא, שמזה מוכח שהצבת הראשונה על כרחך היתה בריאה בידי שמים, ומזה (שנזכר הדבר במשנה זו) מובן, שכוונת המשנה להודיענו שבערב שבת בין השמשות נבראה צבת) –

ולכאורה הי' לו לתנא לומר⁹ באופן ברור ובקיצור "ואף הצבת"¹⁰ (וכלשון הגמרא בפסחים¹¹: ר' יהודה אומר אף הצבת)?

(8) אבל ראה לקמן בפנים סעיף ג.
(9) כמו שהקשה בפרקי משה כאן.
(10) ודחק לומר שזהו מפני שרצה לברר הטעם שהוצרך הקב"ה לברוא הצבת (בידי שמים) – כי: (א) בלא"כ אין זה טעם לבריא אתה בערב שבת ביה"ש (כנ"ל ס"א), שזהו העיקר כאן. (ב) לא הו"ל להשמיט העיקר (ע"ד צבת הא' שנבראה בידי שמים) ולהזכיר רק הצבת העשירי בצבת. (ג) אם בבריייתא דפסחים דיו ב"אף הצבת" (כדלקמן), מכש"כ שכן הי' צ"ל במשנה שהיא "דבר קצר" (רמב"ם בהקדמתו לפיה"מ).

(11) שם.

כדברים שלמים ומתוקנים²¹. ומהאי טעמא נבראו בערב שבת בין השמשות, בסמיכות לשבת, שהוא זמן של תענוג ומנוחה מעשי ועמל;

גם ענין עבודת ה' שישנו בשבת, אינו לברר ולתקן עניני העולם דששת ימי בראשית²² (שכן בשבת האדם קדוש ומובדל מעניני העולם, עניני חול), אלא העבודה היא בקדושה גופא, לעלות מדרגא לדרגא, ולכן היא עבודה מתוך תענוג (בלי עמל)²³.

ד. כשם שעשרת הדברים הנ"ל (והעבודה ביום השבת) אינם נכנסים בגדר „סעודה“ עבודה של האדם – להיותם מצד עצמם נעלים משאר הנבראים (וממילא אינם חסרים את ענין „לעשות לתקן“ שע"י עבודת האדם),

כך ישנם, בקצה ההפכי, דברים שאינם „מוכנים“ (מצד עצמם) לעבודת האדם – להיותם לחטה מן הנבראים דששת ימי בראשית, עד שאין האדם יכול לתקנם ע"י עבודה רגילה ומסודרה; והיינו, שכדי לתקנם אין די בעבודה של „וחי בהם“²⁴, אלא יש צורך בעבודה של מסירת נפש, „בכל

הראשון נברא ביום הששי (לאחר שהי' „הכל מוכן“) – „כדי שיכנס לסעודה מיד“ – והכוונה בזה, שהי' הכל „מוכן“ כדי שיוכל (מיד) לעשות עבודתו.

שהרי כלל הוא¹⁵, „כל מה שנברא בששת ימי בראשית צריכין עשיי (תיקון)“ – „אשר ברא אלקים לעשות¹⁶ – לתקן“, ותיקון זה נעשה ע"י האדם. וזהו ענין ה„סעודה“ של אדם הראשון – היינו הדברים שהוא צריך להם לעבודתו¹⁷, „כל מה שנברא בששת ימי בראשית“ אשר עליו לתקן.

וזהו גם הביאור הפנימי בזה שהדברים שנבראו בערב שבת בין השמשות אינם „סעודת“ אדם הראשון; ומאחר שכל איש ישראל הוא בדוגמת אדם הראשון¹⁸, „אתם קרויין אדם“¹⁹, מובן שדברים אלו אינם שייכים גם ל„סעודה“ עבודה של בני ישראל (אפילו) בדורות הבאים:

עשרת הדברים המנויים אינם „מוכנים“ לעבודת האדם²⁰, היינו שאין להם צורך בעשי' ותיקון ע"י עבודת האדם, מפני שהקב"ה בראם לכתחלה

(15) ב"ר פ"א, ו וברש"י לשם.

(16) בראשית ב, ג.

(17) „סעודה“ (ועד"ז „יאכל“ שברש"י שם) במובנו הרחב, שכולל כל צרכי האדם (ראה גמ' שם: וכל צורכי עולם), והרי עבודת האדם היא עיקר צרכיו, מכיון שזוהי תכלית בריאתו.

(18) ראה סנהדרין לו, א. לח, א.

(19) יבמות סא, רע"א. וש"נ. וראה לקו"ת נצבים מז, ב.

(20) להעיר גם מאוה"ת דרושים לש"ש (ע' א'תקמ) שהעשרה דברים שנבראו בע"ש ביה"ש שייכים למלאכת הרשעים או מלאכת הצדיקים (ב"ר ספ"א). אבל ראה ד"ה טוב טעם תש"ג (פט"ו).

(21) ראה יומא (עה, א) בנוגע המן, שלצדיקים

הי' לחם אפ"ה. ולא הי' בו פסולת (שם, ב). וראה תו"א פט, א"ב. לקו"ש ח"ד ע' 1036 ואילך (וש"נ). ועוד.

(22) להעיר מהמבואר בכ"מ (פע"ח הקדמה לש' השבת. ובכ"מ) שבשבת הוא עליית העולמות. ועיין סה"מ להצ"צ סוף מצות לא תבערו אש.

(23) ראה בכ"ז לקו"ת בלק עב, א ואילך. ובכ"מ.

(24) אחרי ית, ה. סנה' עד, א.

יזיקו" (היינו שהם עצמם (קיימים, אבל — אינם מזיקים, שיצאו מגדר מזיק) — מכל מקום, אין זה ענין של עשי' ותיקון בהם גופא. אין הדבר נעשה ע"י גילוי הטוב שבהם — שהרי מציאותם היא היותם מזיקין — אלא ע"י שפועלים בהם חידוש³⁰, והם נעשים (כ)מציאות חדשה שלא היתה בעולם קודם לכן³¹.

וזהו השייכות בין בריאת המזיקין לערב שבת בין השמשות:

מציאות המזיקין כפי שנבראה מלמעלה, ענינה ו"תכליתה" — התהפכותה סוף-סוף לטוב; ולכן בריאתם (מלמעלה) היתה בערב שבת בין השמשות, מפני שלחידוש זה במזיקין ("שלא יזיקו") אין מקום מצד גדרי הטבע דעולם (ששת ימי בראשית), אלא דוקא מצד כח השבת³², שהיא למעלה מן (המדידות של) העולם.

ומטעם זה הנה גם עבודה זו אינה

מאודך", למעלה מהגבלותיו (הטבעיות) של האדם.

ולכן גם דברים אלו אינם שייכים ל"סעודה"-עבודה של האדם, מפני שעבודת האדם כפי שנקבעה (לכתחילה) מלמעלה היא באופן של חיי בהם, בסדר והדרגה דוקא²⁵.

[והדבר מרומז בשם "אדם", שכידוע²⁶, האותיות א'ד'ם' מורות על ציור מסודר דאדם (ראש גוף ורגל; מחשבה דבור ומעשה) — עבודה מסודרה; משא"כ "בכל מאדך" ענינו היפוך צירוף אדם — ענין "מאד", למעלה מהגבלה²⁷].

ה. וזהו תוכן הוספת היש אומרים "אף המזיקין ואף צבת כו'":

"מזיקין" אין בהם ענין של תיקון ע"י עבודת האדם — מציאותם נבראה מצד חטא האדם²⁸, ועבודתו היא לשלול אותם ולאבדם.

ואף שתכלית הכוונה היא להפכם לטוב, בלשון חז"ל²⁹, "משביתן שלא

תרל"ו פקס"א ואילך. לקו"ש ח"ז שיחה א' לפ' בחוקותי (וראה שם ע' 196). לעיל ע' 59 ואילך. (30) להעיר מלקו"ש ח"ז ע' 22 ואילך (ועוד) — לענין כללות העבודה של ביטול הסט"א שבעולם.

(31) אף שלפני החטא לא הזיקו (כנ"ל מרמב"ן) — מ"מ אי"ז דומה ל"משביתן שלא יזיקו" דלעת"ל (ראה לקו"ש ח"ז שם ע' 194 הערה 29).

(32) ראה תו"כ שם: "וכה"א מזמור שיר ליום השבת — למשבית מזיקים מן העולם". וראה יהל אור והמשך מים רבים שם השייכות לענין השבת. ולהעיר מהשייכות בין שבת לתשובה (שע"י זדונות נעשות לו זוכיות — יומא פו, ב) — אגה"ת ספ"י. לקו"ת לש"ש סו, ג. ובכ"מ. וראה ב"ר ספכ"ב וביפה תואר שם.

(25) וכמו שהוא בפשטות, שבששת ימי החול (שאו הוא זמן העבודה דבירור וזיכור עניני העולם כנ"ל), האדם מלוּבש בעניני העולם, ואינו שייך (כ"כ) ליציאה מהגבלות הטבעיות שלו (משא"כ בשבת, ששובת מעניני עולם כו').

(26) לקו"ת בהעלותך לא, ג. וראה המשך וככה תרל"ז פרק כ. ועוד.

(27) המשך וככה שם. ועוד.

(28) ראה נחלת אבות כאן (בסופו). רמב"ן בחוקותי כו, ו (לענין חיות רעות). וראה פרקי משה כאן: שמציאותם הוא מציאות הכחניות אל הרע כו'.

(29) תו"כ בחוקותי שם. וראה אוה"ת (יהל אור) להצ"צ עה"פ (תהלים צב, א) מזמור שיר ליום השבת (ובמילואים שם). המשך מים רבים

כל דבר שישנו בעולם, קיים
 „תחילה“ בתורה³⁵. וענין „צבת בצבת
 עשוי“ בתורה הוא הענין דהכשר
 מצוה.

פעולת ההכשר אינה מצוה, אלא
 רק אמצעי שעל ידו באים לקיום מצוה
 בדבר אחר. וכבדוגמא³⁶: כורתין עצים
 לעשות פחמין לעשות ברזל (לאיזמל
 למילה) — שבצבים אין נעשית כל
 מצוה, ואינם אלא מכשיר למכשיר כו'
 למצות מילה.

מאחר שכריתת עצים וכל כיוצא
 בה אינם אלא הכשר, לכאורה צריך
 לומר (גם ע"פ שכל התורה), שהם
 עצמם אינם נעשים כלי לקדושה; ע"י
 פעולתם בלבד אין נפעלת המשכת
 אלקות, ואפילו אי אפשר לומר שהם
 „מלובשים“ במצוה, כפי שנאמר על
 אדם האוכל מאכל לשם שמים „לעבוד
 ה' בכח אכילה היא“³⁷, אשר חיות
 מאכל זה מתלבשת „בתיבות התורה
 והתפלה“³⁷ (וכיו"ב) ש„בכח אכילה
 היא“;

התכלית שלהם נשלמת רק עי"ז
 שדבר אחר נעשה (מצוה ו) כלי
 לקדושה³⁸.

ז. וזהו החידוש במשנה, אשר „אף
 צבת בצבת עשוי“: אף ה„צבת“

(35) ראה ב"ר בתחלתה. זח"ב קסא, א"ב.

(36) שבת קל, א וברש"י שם.

(37) לשון התניא רפ"ח. וראה שם פ"ז; פל"ז

(מז, א).

(38) וזהו ההשוואה ל„מזיקין“ (נוסף על

ההשוואה כעבודת האדם בהם, כדלקמן בפנים)
 — שמציאותם א"פ להעשות כלים לקדושה,
 ונמצא שאין תכלית בהם גופא (כי אם שעי"
 נעשית מציאות אחרת וחדשה שאינה מזיק).

חלק מ„סעודת“ האדם³³, מפני
 שהתיקון דהמזיקין בא ע"י יציאת
 והתעלות האדם ממציות „אדם“ שלו,
 היינו מהגבלותיו הטבעיות³⁴.

ו. ועל זה מוסיפים היש אומרים
 „ואף צבת כו“: מצד טעם דומה
 (כבמזיקין), גם ה„צבת“ היא מן
 הדברים שנבראו בערב שבת בין
 השמשות (אלא שבצבת אין זה
 כבמזיקין, ולכן מדייק „ואף צבת כו“);
 וההסברה בזה היא, לפי ש„צבת בצבת
 עשוי“:

הלשון „צבת בצבת עשוי“
 מדגישה, שמטרת הבריאה של הצבת
 הראשונה היתה אך ורק כדי שתהי'
 אפשרות לעשות צבת אחרת. בעוד
 כל הנבראים (דששת ימי בראשית) —
 גם הדברים שמהם יוצאים (או שעל
 ידם נעשים) דברים אחרים — נבראו
 (גם) בהיות בהם גופא כוונה ותכלית,
 לעצמם, הרי בריאת הצבת הראשונה
 היתה באופן כזה, שלא היתה בה כל
 מטרה ותכלית לעצמה; כל תכלית
 בריאתה לא היתה אלא לשם „צבת
 בצבת עשוי“ — כדי שאדם הראשון
 יוכל לעשות על ידה צבת אחרת.

(33) נוסף לזה שאין שייך לומר ע"ז שהוא
 „מוכן“ להאדם מכיון שכל מציאות המזיקין
 נתחדשה ע"י חטא האדם כנ"ל* — הנה גם עצם
 תנועת העבודה אינה מ„סעודתו“, ככפנים.

(34) ראה בארוכה לקו"ש ח"ב (ע' 74 ואילך)
 שענין ההתחדשות (כהעבודה של אתהפכא כו')
 הוא מצד כח העצמות שבנש"י, מכיון שישראל
 יקובה כולא חד, ע"ש.

(* להעיר גם מנחלת אבות (ועד"ז בלחם שמים
 להיעב"ז) כאן, שהעשרה דברים „מתחיסים לחטא
 אדם וחווה“, ולכן נבראו רק לאחר שסרח כו', ע"ש.

ולכן, כאשר האדם עומד בביטול עליון לרצון העליון (למעלה מטעם ודעת שלו), הרי אין נפקא-מינה אצלו במה הוא הרצון העליון — כמאמר רבינו הזקן⁴⁴, שאפילו „אלו נצטוה לחטוב עצים” (שלא הי' פועל כל „יחוד” והמשכת אלקות), הי' מקיים זאת באותו להט והתלהבות.

[ולכן גם לעבודה זו שייכות לערב שבת בין השמשות — כיון שהיא עבודה שלמעלה מעבודת ציור „אדם”, מעבודה מסודרה כנ"ל; ומזה נשתלשל גם בנוגע לברואים גשמיים, שבריאת הצבת היתה בערב שבת בין השמשות⁴⁵].

ת. וזוהי גם ההוראה במילי דחסידותא — עד כמה נוגעת התעסקות איש ישראל גם בענינים שהם הכשר מצוה „בלבד”; ומעשה רב: איתא בגמרא⁴⁶ „גדולים מעשה חייא”, ומסופר שם, שר' חייא הקדיש עצמו לא רק לעצם הלימוד עם ילדי ישראל, אלא גם להתעסקות בכל ההכנות וההכנות להכנות (הכשר להכשר) ללימוד התורה, שאת כולן עשה בעצמו — זרע פשות, טוה רשות, צד צבאים, הכין קלף וכתב „חמשה חומשי” עבור הילדים —

דלכאורה הרי זה תמוה ביותר: מדוע הי' על ר' חייא להתעסק בעצמו בכל זה? וכי לא הי' ביכלתו למסור את התעסקות בהכנות אלו לאחד

שנבראה רק כדי לעשות על ידה צבת אחרת — הנה הקב"ה בעצמו „מהותו ועצמותו של המאציל ברוך הוא”³⁹) התעסק בבריאתה;

ומאחר שהיא מעשה ידי הקב"ה (באופן גלוי), אי אפשר לומר שכל מטרת מציאותה אינה אלא עבור דבר אחר — ולאחר שנעשה בה שימוש כדי לעשות צבת אחרת, שוב אין כל תכלית למציאותה — אלא היא מקבלת עי"ז גם חשיבות ותכלית לעצמה⁴⁰.

והסיבה שכן הוא בגשמיות, היא מפני שכן הוא בתורה: אע"פ שמצד עבודה מסודרה, עבודה שע"פ טעם ודעת, הרי בהכשר מצוה כו' אין כל תכלית וחשיבות לעצמו — הרי מצד הרצון העליון⁴¹ (של הקב"ה בעצמו) שבו, אין כל חילוק⁴² בין המצוה גופא (הממשיכה אלקות) להכשר מצוה⁴³.

39) אגה"ק סי' כ (קל, סע"א ואילך).

40) ראה כמה דוגמאות לזה ע"ד ההלכה בצפצפי' להרוגוצ'ובי (עה"ת ר"פ מסעי' מהד"ת נא, גי. ועוד). וראה לקו"ש ח"ד ע' 39. ובארוכה — לעיל ע' 187 ואילך.

41) להעיר מדעת ר"א הגדול (שבת קל, א) שגם כריתת עצים הנ"ל דוחה שבת כמו שהמצוה עצמה.

42) והחילוקים שביניהם הם רק מצד ענין הפרטי שבמצוות (ראה לקו"ת שבהערה 44. ועוד). וראה לעיל שם (ע' 189 ואילך), שמטעם זה, בתשובה — שהיא „במקום” ענין הכללי של המצות (ועבירות), שהרי ענינה „שיגמור בלבו .. לבל .. יעבור עוד מצות המלך כו'” (אגה"ת פ"א) — גם הזדונות (שהביאו וגרמו להתשובה מאהבה רבה — „הכשר”) נעשו זכויות, ע"ש.

43) להעיר מלקו"ד (ח"ד ע' 1540) שמצד רצון העליון שבמצוות, גם הידור מצוה הוא מעצם המצוה (ראה לקו"ש ח"ג ע' 954 הערה 7).

44) לקו"ת שלח מ, א. וראה המשך תרס"ו ס"ע שם ואילך.

45) אף שמצד עצם בריאת הצבת הי' אפ"ל בידי אדם, כנ"ל הערה 6.

46) כתובות קג, ב. ב"מ פה, ב.

386 מתלמידיו או עבדיו (ולנצל לשם כך ונתינה, ואותו להט והתלהבות, אדם שאינו יושב אוהל)? בענינים של הכשר והכשר להכשר, כפי שהי' לו במצוה עצמה.

(משיחת ש"פ בה"ב תשל"ז)

אלא שמצד הביטול העליון לרצון העליון, היו אצלו אותה מסירה

